

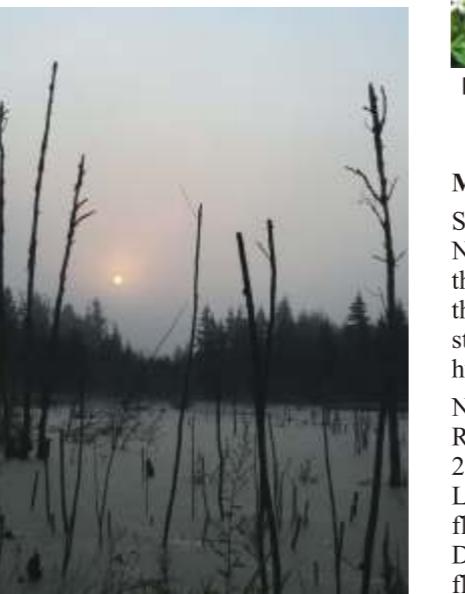

Rakupes ieleja

DABAS LIEGUMS / NATURE RESERVE

Maiden Pink *Dianthus deltoides* is often seen in meadows of Rakupe and is flowering from June to the October.

Rakupe Valley landscape in winter.

Rakupe Valley landscape in winter.

Wild treasures

Nature Reserve "Rakupes ieleja" is important site of boreal forest, marshy forest, marshland with the black alder, springs and spring swamp as well as different meadow biotopes (e.g. Blue Moorgrass meadows, *Molinia* meadows, Semi-natural dry grasslands and scrubland facies, Fennoscandian lowland species-rich dry to mesic grasslands, Northern Boreal alluvial meadows, Lowland hay meadows). Significant is also the biotope of the raised bog – Dūmiņpurvs.

In this territory one of the highest density of the Corn Crake *Crex crex* nesting in Kurzeme region, as well as occurrence site of Hermit beetle *Osmodermia eremita*, endangered in Europe. In the Nature Reserve "Rakupes ieleja" following singularities are stated:

- 95 bird species, 25 of them are specially protected in Europe (among most attractive: Boreal Owl *Aegolius funereus*, Pygmy Owl *Glaucidium passerinum*, Hazel grouse *Bonasa bonasia*, rare woodpeckers etc.)

Pygmy Owl *Glaucidium passerinum*.

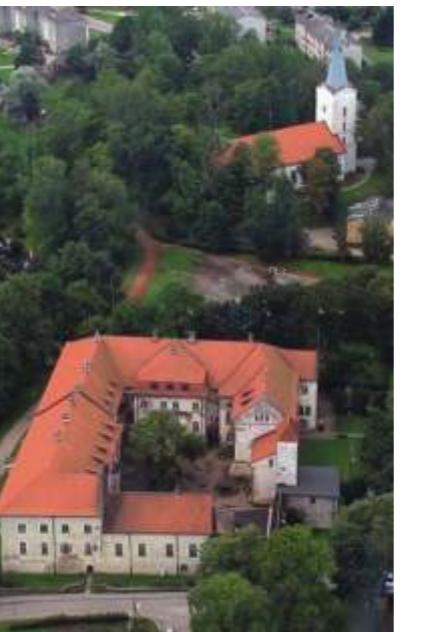
• 25 specially protected species of the invertebrates, but for beetles this is one of the best sites in Latvia

• 6 protected species of the fishes and lampreys, 5 of them European significance

• 22 rare and protected species of the vascular plants, like wild orchids

• 9 species of rare and protected moss

• 2 species of the rare and protected species of fungus.

Dundaga Castle and church from above.

Rakupes ielejas pļavu atjaunošana notiek Latvijas Dabas fonda īstenošā projekta "Palienu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem" ietvaros.
Šī projekta ietvaros rasts arī finansējums informatīvā bukleta izdošanai.

Projekta norises laiks: 2004.–2008. g.

Sadarbības partneri: Dabas aizsardzības pārvalde, Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāts, Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 22 pašvaldības, to skaitā Ances un Dundagas pagasta padome.

Finansētāji: Eiropas Komisijas LIFE-Daba programma, Apvienoto Nāciju Organizācijas Atīstības Programma, Pasaules Vides fonds, Latvijas Republikas Vides ministrija.

Norises vietas: 15 īpaši aizsargājamas dabas teritorijas – *Natura 2000* vietas visā Latvijā: Kalnciema pļavas, Sitas un Pededzes paliene, Mugurves pļavas, Pededzes lejtece, Dvietes paliene, Burgas pļavas, Sedas purvs, Vidusburtnieks, Rūjas paliene, Burtnieku ezera pļavas, Lielupes palienes pļavas, Svētes paliene, Rakupes ieleja, Durbes ezera pļavas, Užavas augstcece.

Projekta mērķi:

- bioloģiski vērtīgāko un pašlaik aizaugošo palieņu pļavu atjaunošana;
- ilgtspējīga palieņu pļavu apsaimniekošanas veicināšana, saglabājot apdraudētajām sugām piemērotus biotopus.

Natura 2000 - Eiropas aizsargājamo dabas teritoriju tīkls

Natura 2000 ir vienots aizsargājamo teritoriju tīkls visās Eiropas Savienības dalībvalstīs, kas ir nozīmīgs dažādu īpaši aizsargājamo augu un dzīvnieku sugu aizsardzībai un saglabāšanai. *Natura 2000* teritoriju tīkls aizņem 20% Eiropas Savienības valstu kopējās teritorijas (Latvijā 11,9% valsts teritorijas, iekļaujot pavisam 336 īpaši aizsargājamas dabas teritorijas).

i Noderīga informācija

Dundagas tūrisma informācijas centrs

Adrese: Pils iela 14, Dundaga
Tālr.: +371 63237860
www.dundaga.lv
www.ziemelkurzeme.lv

Talsu rajona tūrisma informācijas centrs

Adrese: Lielā iela 19/21, Talsi
Tālr.: +371 63224165
www.talsurajons.lv

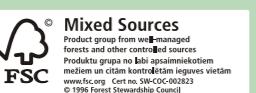
Izdevējs: Latvijas Dabas fonds, www.ldf.lv
Projekta vadītāja: Inga Račinska

Teksts: Mārtiņš Vimba

Konsultanti: Andris Klepers, Jānis Reihmanis
Foto: Jānis Reihmanis, Vincents Vignons,
Valda Baroniņa, Ilze Čakare, Andris Klepers,
Armands Klāvs, Andris Kojro

Karte: Latvijas Ornitoloģijas biedrība

Māksliniece: Kristīna Bondare
Iespējīsts Jelgavas tipogrāfijā

VIDES
MINISTRĪJA

Dabas liegums "Raķupes ieleja"

Dabas liegums "Raķupes ieleja" kā īpaši aizsargājama dabas teritorija mežainās Kurzemes pussalas ziemeļdaļā noteikta jau 1987. gadā. Dabas liegums dibināts 616 ha platībā, lai aizsargātu līdzenuma upes raksturīgās ielejas, paliennes pļavas ar ozolu grupām, dižkokus un savdabīgo ainavu. 2001.-2003. gadā, veicot potenciālo *Natura 2000* teritoriju inventarizāciju, ieteikts būtiski paplašināt dabas lieguma "Raķupes ieleja" teritoriju, iekļaujot tajā arī mežu un purvu platības. Dabas lieguma jaunās robežas, kas ietver 2204 ha Ventspils rajona Ances un Puzes pagastā, kā arī Talsu rajona Dundagas un Valdgales pagastā, apstiprinātas 2004. gadā. Lieguma galvenās vērtības ir mazpārveidota, stipri likumojošās upes ieleja ar palieņu pļavām, lielu ozolu grupām un kritālām, retām un aizsargājamām dzīvotnēm, tā ir nozīmīga daudzu reto un aizsargājamo sugu dzīvesvieta. Dabas liegums "Raķupes ieleja" iekļauts Eiropas Savienības īpaši aizsargājamo dabas teritoriju tīklā *Natura 2000*, tas kopā ar dabas liegumu "Pāces pļavas" veido putniem starptautiski nozīmīgu vietu "Raķupe un Pāce".

Dabas vērtības Raķupes ielejā

Dzīvotnes

Dabas lieguma "Raķupes ieleja" teritorijā ir divi ģeogrāfiski daļēji nodalīti un iepriekšējās apsaimniekošanas noteikti apvidi – lielākoties neregulētu Raķupes un Pāces upju ieleju posmi ar apkārtējām pļavām un mežu un purvu teritorijas lieguma dienvidu daļā. Šī teritorijas īpatnība nosaka šeit sastopamo dzīvotņu lielu daudzveidību un mozaiku: te nemītīgi mijas pļavu un meža biotopi, krūmāji, atsevišķi lieli koki un vecupes, kam ir liela loma bioloģiskās daudzveidības saglabāšanai.

Teritorijā konstatēti 13 aizsargājami biotopi, no tiem 12 ir Eiropas nozīmes aizsargājami biotopi. Raķupes ieleja ir īpaši nozīmīga ar pļavu biotopu daudzveidību – kopumā konstatēti 24 pļavu biotopi, septiņi no tiem ir aizsargājami. Te sastopamas gan

sausas pļavas kālīkainās augsnēs un mēreni mitras pļavas, gan sugām bagātas atmatu pļavas un mitras upju palieņu pļavas. Lieguma pļavas ir nozīmīga dzīves un ligzdošanas vieta daudzām aizsargājamam putnu sugām – te konstatēts viens no lielākajiem griežu ligzdošanas blīvumiem Ziemeļkurzemē. Pļavas augošiem lieliem ozoliem un ciemī lapu kokiem raksturīga liela bezmugurkaulnieku daudzveidība. Lielākā daļa kādreizējo viensētu Raķupes ielejā ir pamesta, tāpēc iepriekš apsaimniekotās pļavas vairs nepļauj un lieguma pļavu biotopu vērtības apdraud pļavu aizaugsma ar krūmiem.

Dabas liegumā "Raķupes ieleja" sastopami vairāki aizsargājami meža biotopi - boreāli meži, purvaini meži un melnalkšu staignāji, ar kuriem saistītas šīm dzīvotnēm raksturīgas augu, dzīvnieku un putnu sugas.

Lieguma dienvidrietumu daļā atrodas daļēji meliorēts Dūmiņu purvs – augstais purvs ar tam raksturīgo augu sabiedrību. Upju terašu nogāzēs un vietās, kur no pazemes iztek avoti, nelielās platībās sastopami minerālvielām bagāti avoti un avoti purvi, kur izveidojusies zāļu un pārejas purviem raksturīga vegetācija. Stipri likumojošā Raķupe un Pāce izveidojusi plašus vecupju labirintus, kam ir būtiska loma teritorijas mitruma režīma nodrošināšanā.

Zilganā seslērija ir raksturīgs pļavu augs Raķupes ielejas pļavas. Tā vairāk sastopama tikai Rietumlatvijā.

Putni

Dabas lieguma "Raķupes ieleja" biotopu daudzveidība nosaka arī lielu šeit sastopamo putnu sugu skaitu. Pavisam liegumā konstatētas 95 putnu sugas, 25 no tiem ir īpaši aizsargājamas Latvijas un Eiropas nozīmes putnu sugas. Raķupes ielejas pļavās īevērojama blīvumā ligzdo grieze. Pļavas konstatēts arī ormanītis, savukārt dobūmainajos ozolos ligzdo lielās gauras. Lieguma vecākajās mežaudzēs atrodas vairāki medņu riesti, īevējomā blīvumā mežos sastopama arī mežirbe un vakarlēpis.

Liegumā konstatēti nelieli rubeņu riesti. Teritorijas mitrajās platībās bieži sastopamas dzīves. Raķupes ielejā nozīmīgā skaitā ligzdo pelēkās dzīlnas, brūnās čakstes, sila cīruļi un mazie mušķērāji. Raķupē vairākkārt novērots krāšnais upju iemītnieks – zivju dzenītis. Melno dzīlnu kaltos dobūmus izmanto arī citas retas putnu sugas – meža balodis, bikšainais apogs un apodziņš.

Bezmugurkaulnieki

Raķupes ielejā ir ļoti liela bezmugurkaulnieku sugu daudzveidība. Speciālisti lēš, ka kopumā te sastopamas vismaz 3500 dažādu bezmugurkaulnieku sugas, no kurām lielākā daļa ir dažādas vaboļu sugas. Liegumā konstatētas 25 īpaši aizsargājamas bezmugurkaulnieku sugas. Ľoti nozīmīga suga ir lapkoku praulgrauzis, kas ir apdraudēta visas pasaules mērogā.

Marmora rožvabole ir viena no dzīvniekiem, kas dzīvo Raķupes ielejā. Tās dzīvnieki ir vairāki aizsargājami meža biotopi - boreāli meži, purvaini meži un melnalkšu staignāji, ar kuriem saistītas šīm dzīvotnēm raksturīgas augu, dzīvnieku un putnu sugas.

Dūmiņu purvs.

Augi

Dabas liegumā sastopamās aizsargājamās augu sugas galvenokārt ir cieši saistītas ar aizsargājamiem biotopiem, kuru daudzveidībā ir noteicīša loma šeit konstatēto augu sugu lielājā skaitā. Raķupes ielejā konstatēts 530 vaskulāro augu sugu, 22 no tiem ir aizsargājamas. Teritorijas tipiskākās augu sugas saistītas ar pļavām, kur sastopama zilganā seslērija, zilganā molīnija, hosta grīslis, zemā raudupe, zilganais grīslis un dūkstu vijoļite.

Medņu vista. Riestojošs medņu galvis attēloti arī Dundagas pagasta ķerboni.

Liegumā vai tā tiešā tuvumā neregulāri ligzdo arī melnais stārkis, mazais ērglis un ķīķis, kas apmeklē lieguma teritoriju arī citās retas putnu sugas – meža balodis, bikšainais apogs un apodziņš.

Lieguma mežu un purvu teritorijās jānodrošina to dabiskā attīstība un jāsaglabā vērtīgie vecie meži, putnu ligzdošanas un riesta vietas, kā arī citu sugu atradnes. Dūmiņu purvā jāatjauno agrākais hidroloģisks režīms. Lai novērstu traucējumus, šajās teritorijās ir nepieciešams iespējami samazināt cilvēka saimniecīšanas darbības klātbūtni. Hidroloģiskās režīmas atjaunošanai purvā un medņu riestos paredzēts izveidot vairākus aizsprostus uz meliorācijas grāvjiem vai grāvja posmus aizstumt ar buldozeru. Tas apturēs pārlieku ātru ūdeņu aizplūšanu no vērtīgajiem mitro mežu un purva biotopiem.

Raķupe ir viena no pirmajām vietām Latvijā, kur 1927. gadā apmetās reintrodukcēto bebru pēcnācēji. Liegumā ir daudz staltbriežu, stirnu un meža cūku, te sastopami īvērojami vairāki arī vilki.

Raķupes ielejas aizsardzība un apsaimniekošana

Pirms 2. pasaules kara lieguma teritorija bijusi blīvāk apdzīvota nekā mūsdienās. Dabiskajās paliennes pļavās gar Pāci un Raķupi atradies vairāk nekā 10 viensētu, kas laika gaitā pamestas. Mūsdienās te atrodas tikai dažas apdzīvotas viensētas, tāpēc tām tuvējās pļavas vairs nav apsaimniekotas. Tā rezultātā daļa dabisko pļavu aizauga un pārvēršas par krūmājiem, kas draud ar īevērojamu biotopu un sugu daudzveidības samazināšanos. Pļavu aizaugsma un palu līmeņa samazināšanos ieteikmējusi arī to meliorēšana. Tāpēc jāveicina pļavu atjaunošana un ilgstoša apsaimniekošana.

Vecais ozols savulaik audzis klājā pļavā, ko pierāda kuplais sānu vainags un daudz jaunākie koki visapkrāt.

Dabas aizsardzības plāns

2007. gadā LIFE-Daba projekta "Palieņu pļavu atjaunošana Eiropas Savienības sugām un biotopiem" ietvaros izstrādāts dabas lieguma "Raķupes ieleja" dabas aizsardzības plāns laika posmam līdz 2017. gadam. Tajā kā dabas aizsardzības ilgttermiņa mērķi teritorijā noteiktī biotopu un sugu daudzveidības saglabāšana un palielināšana un teritorijas apsaimniekošana dabai draudzīgām metodēm.

Apsaimniekošanas pasākumi

Svarīga ir aizaugošo dabisko pļavu atjaunošana lielu atklātu platību iegūšanai, tā tuvinoties tai teritorijas ainaivai, kādā tā bija pirms 2. pasaules kara. Pļavu apsaimniekošana veicama, īstenojot krūmu ciršanu un regulāru pļaušanu vasaras otrajā pusē.

Atjaunota pļava Raķupes ielejā.

Īpaša vērtība ir Raķupes un Pāces paliennes pļavām raksturīgie lielie ozoli un citi veci lapu koki, kam nepieciešama pakāpeniska atēnošana no krūmiem. Svarīgi ir nākotnē atjaunot teritorijas dabisko hidroloģisko režīmu, kas nepieciešams daudzu retu augu un putnu sugu dzīves nodrošināšanai. Tāpēc paredzēta dažu meliorācijas sistēmu slēgšana, grāvju aizdzambēšana un regulēto Raķupes posmu ievadišana vecajā gultnē.

Mežos nepieciešama veco, zaraino, dobumaino un kalstošo koku un kritušās koksnes saglabāšana visās mežaudzēs.

Apkārtnes kultūrvēsturiskās vērtības

"Raķupes ieleja" ir salīdzinoši nomala teritorija, ko raksturo augsts mežainums un Kurzemes upju ielejām tipiska viensētu ainava. Meža teritorija vēsturiski veidojusies kā kokmateriālu ieguvēju un medību vieta, bet atklātājām ainavām bijusi raksturīga ekstensīva lauksaimniecība. Mūsdienās, kad lielākā daļa kādreizējo Raķupes ielejas viensētu ir pamesta un dabā sazīmējama vien pēc to drupām vai kādreizējiem augļu koku stādījumiem, teritorijas lielāko kultūrvēsturisko vērtību veido tai raksturīgā ainava ar dižozoliem un vairākām saglabātajām viensētām.

Vairākums lielāko apkārtnes ceļu ved uz Dundagu – senu Ziemeļkurzemē novada centru. Dundagā ceļotājā interesi jau izsenis saista Dundagas pils, ko Rīgas domkapituls sākta būvēt jau 13. gs. un kas ir viena no lielākajām Kurzemē. Ar pili saistīs daudz teiku, pazīstamākā no tām ir par Dundagas Zāļu jumpravu.

1842. gadā guļbūvē celtajā Kubalu skolā, kur mācījies K. Barons, iekārtots muzejs (tel. 63243751).

Dažus kilometrus uz rietumiem no lieguma pie pašas Talsu un Ventspils rajona robežas meklējama Akmeņkalnu Velnapēda – vairāk nekā 3 m augsts iespaidīgs akmens, kas sašķēlies vairākās daļās, ko uzskaata par senu robežakmeni un kultakmeni.

Dabas liegumā pieļaujamas tikai dabu saudzējošas ekotūrisma aktivitātes.